

INLEIDING

WAAROM 'GEK'? OMDAT IE ANDERS IS?

“Mensen die de greep op hun leven in deze maatschappij verloren hebben en zich afwijkend gedragen, zonder dat ze de macht hebben om hun gedrag voor normaal te laten doorgaan, lopen een grote kans om uit de samenleving gestoten te worden. Hun gedrag bedreigt alles wat wij als gegevenheden beschouwen, zij maken ons onzeker over de manier waarop wij ons leven hebben ingericht. De maatschappij reageert op deze mensen met een poging om hen onschadelijk te maken: zij worden verwezen naar de rand van onze samenleving, waar hun gedrag afgedaan kan worden met de verwijzing naar gekte.”

Met deze woorden vatte een groepje bevlogen mensen in 1981 hun kritiek samen op de manier waarop Nederland met zijn 'geesteszieken' omgaat. Deze mensen worden niet voor vol aangezien, zo luidde de kritiek, maar veilig opgeborgen in een omheinde inrichting in de bossen, waar niemand de confrontatie met hun afwijkende gedrag werkelijk hoeft aan te gaan. In deze inrichting worden mensen beroofd van hun individuele persoonlijkheid: ze kunnen niet langer zichzelf zijn, maar moeten zich willoos plooiën naar de diagnose van hun behandelaars. Wie zich tegen deze 'behandeling' verzet, kan rekenen op bevoogding en betutteling. En wie de inrichting vaarwel wil zeggen, wordt door middel van justitiële dwang onmiddellijk tot de orde geroepen.

Er is iets gróndig mis in de psychiatrie: zo ongeveer dacht het groepje bevlogen mensen in 1981. Daarom maakten zij plannen om – net als eerder gebeurd was in Haarlem, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam – in Utrecht een Wegloophuis op te richten. Dat huis zou een vrijhaven moeten zijn voor iedereen die de inrichting de rug wilde toekeren en een podium moeten bieden aan iedereen die kritiek had op de klinische psychiatrie. En zo zag Stichting Wegloophuis Utrecht op 31 december 1981 het levenslicht.

Nu, ruim 25 jaar later, bestaat Wegloophuis Utrecht nog steeds. Honderden mensen hebben voor kortere of langere tijd in het huis gewoond, zijn vervolgens zelfstandig gaan wonen of toch weer teruggekeerd naar de inrichting. Honderden vrijwilligers hebben zich voor het Wegloophuis ingezet, door bewoners praktisch en emotioneel te ondersteunen, aan protestacties deel te nemen of kritische pamfletten te schrijven. En talloze organisaties hebben met het Wegloophuis samengewerkt, het gesubsidieerd, geprezen of juist bekritiseerd.

Dit boek geeft een overzicht van 25 jaar Wegloophuis Utrecht. Wat hadden de oprichters voor ogen? Wat is er van hun idealen terechtgekomen? En hoe heeft het Wegloophuis zich ontwikkeld? De vraag die hierbij centraal staat, is wat de 'mens-tot-mens-benadering' betekent waar het Wegloophuis al een kwart eeuw structureel voor kiest. Is deze bijzondere werkwijze in de loop der jaren ingeburgerd geraakt, of is het Wegloophuis nog steeds een 'luis in de pels'? Heeft het Wegloophuis zijn werkwijze aangepast? Of is het nog onvoorwaardelijk trouw aan de uitgangspunten van 1981?

Dat het Wegloophuis al 25 jaar lang consequent kiest voor gelijkwaardigheid, kleinschaligheid en ongedwongenheid, mag op zijn minst bijzonder genoemd worden. Toch zal dit boek ook inzoomen op de twijfels die er onder de medewerkers hebben geleefd. Kiezen we de juiste aanpak? Werpt onze werkwijze vruchten af? En is een organisatie als het Wegloophuis anno 2007 nog wel 'van deze tijd'? Op deze vragen probeert dit boek een antwoord te geven.

